

3. Петрочко Ж. В. Стан захисту дітей від жорстокого поводження з ними та всіх форм насильства // Український соціум. - 2003.- № 1.-С. 137-145
4. Трубавіна І. М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю. Навчальний посібник. - К.: ДЦССМ. 2001. - 132 с.
5. Синягина Н. Ю. Психолого-педагогическая коррекция детско-родительских отношений. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.-96 с.
6. Соціальна робота: технологічний аспект: Навчальний посібник / За ред. А. Й. Капської. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 352 с.

УДК 070: 159. 923.2

Казимір В. О.

ВИЛИВ ЗМІ НА ФОРМУВАННЯ ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ З ДІТЬМИ

У статті відображено вплив ЗМІ на формування жорстокого поводження з дітьми. Розглядаються механізми прояву дитячої жорстокості, пропонуються шляхи вирішення даної проблеми.

Ключові слова: жорстоке поводження, ЗМІ

Наше сучасне життя сьогодні можна охарактеризувати як розбещене. Ми часто цього не помічаємо, тому що живемо в цьому суспільстві і приймаємо його таким, яким воно є. Деякі із недавніх дослідників нашого сучасного життя назвали молодь сьогоднішнього дня поколінням «мені», а наш час «віком нарцисизму», який характеризується поклонінням собі й обожнюванням самого себе, що заважає розвиватися нормальному людському життю. Напевно, найважче доводиться дітям, які навколо спостерігають сцени насильства, особливо у ЗМІ, які повинні формувати позитивні ідеали, цінності, а формують негативізм та агресію. Тому тема негативний вплив ЗМІ на формування особистості дитини в даний час набуває актуальності, що зумовило мету статті - вивчити вплив ЗМІ на формування жорстокого поводження з дітьми.

Про важливість даної проблеми свідчать численні дослідження психологів. Педагог-психолог запропонував дітям пограти у телепередачу: уявити, що чистий листок паперу - це телевізор і його слід заповнити будь-якими малюнками. 95% дітей заповнили екран скелетами, що б'ються, трупами, черепами, кістками, потворами з диспропорційними частинами тіла. Автор статті, з якої взята інформація, визначає ці зображення як «образи смерті», фарби використовуються лише чорні, червоні і брудно-коричневі.

Коли дітям запропонували придумати гру з 20-ма фігурками, всі учасники до одного влаштували фігурками перепалку, в результаті якої всі були вбиті. Майже в половині випадків «останній герой» пускає собі кулю у лоб. На пропозицію намалювати живу істоту хлопчик малює чорний танк. На запитання педагога, чому, дитина відповідає, що нічого іншого не може уявити [3].

Справа в тому, що у маленької людини немає психологічної стійкості, міцної моральної опори. Якщо раніше ті, хто перетерпів утиски чи образи зі сторони однокласників, батьків чи вчителів, подивившись мультфільми, кіно, прочитавши книги, у яких показана яскрава, світла, життєстверджуюча картина світоустрою, знаходили вихід в уявному сполученні з цим світлим казковим світом, де тебе вже ніхто не образить, то зараз у них забрали таку необхідну психологічну опору, дітям мало розповідають казки.

Культура або руйнує психіку людини, або створює її. Третього не дано. Якщо дитина після мультфільмів стає більш врівноваженою, спокійною, стриманою - тоді зрозуміло, що вони в душі відізналися добром. А якщо після деяких телеінформаційних впливів пішли суперечки, неслухняність, крики, хитрощі, обман - значить, дитина отримала образ зла.

Слід відмітити, що крім фільмів і передач з насиллям і ницістю, слід відкинути всі фільми із елементами окультизму змісту. Після перегляду таких фільмів у дітей можуть виникнути серйозні невротичні порушення.

З 2-3 років діти спостерігають як у фільмах вбивають, безкінечні бійки, інтим. Як впливають подібні мультфільми на дітей? Враховуючи, що біля 85% дітей народжуються із родовими травмами, а також багато дітей мають непряме порушення мозкового кровообігу, то можна говорити про підвищену нервову збудливість дітей [1]. У дітей, які надивилися

агресивних мультфільмів опосередковано проявляються симптоми різних захворювань: жахи, порушення сну, плаксивість, дратівливість, які в подальшому будуть заважати дитині формувати свій характер, а батькам - заважати виховувати дитину. Якщо з дитинства не захистити дитину від таких програм, то до юнацького віку вона може стати психастеником, істериком чи ж психопатом.

Батькам слід звернути увагу ще на один аспект шкідливого впливу мультфільмів - вони пригнічують силу волі. У дітей після перегляду спочатку проявляється активність - вони бігають, граються, але через певний час вони надовго стають апатичними. У них виникає певна протидія, коли батьки, близькі, примушують їх щось робити. Вони чекають ще одну дозу надвražень - це, так би мовити, мала залежність, яка матиме значні наслідки, у майбутньому [2].

Нам інколи здається, з наших дорослих позицій, що у фільмі немає нічого особливо шкідливого. Але це для зрілої людини, вихованої зовсім у інших умовах, ніж нинішні, з певним імунітетом до зла. Те, що у дорослих вважається підлістю і нахабством, у дітей зараз - досить нормальне явище. Змінюються моральні цінності дитини, зло займає місце добра. Якби сучасні дорослі жили у своєму дитинстві жили серед грубості й підлості, їхнє суспільство стало таким же.

Іншою могутньою атакою на підсвідомість дітей є покемони. Гра розійшлася в 4-х мільйонах екземплярів, вона відповідала пристрасі дітей до відривання голів. «Покемони» стали феноменом, але не мистецтва, а істерії. Можливо, автори відкрили секрет гіпнотичної дії срібної ложки на ворону: ***кулеметне мелькання яскравих кадрів більш відповідає надцільовому дитячому відчуттю часу.*** Проте є побічні ефекти: 700 японських дітей були відправлені у лікарню із випадками епілепсії. Із агресією покемонів пов'язали зростання дитячого насилля. У фонограмі, де спотворені темпи і тембри, дослідники внутрішніх голосів відкрили таємні послання, які впливають на підкірку мозку. Пишуть про тотальне винищення культури, руйнування моральних цінностей, могутню ін'єкцію насилля [5].

Соціологи і психологи стверджують: якщо у фільмі показано вбивство, але не показано, що вбивця покараний, то майже неодмінно така модель поведінки буде засвоєна. А якщо ж вбивцю показують милою, симпатичною, нещасною людиною - то імовірність того, що це буде сприйнято і змодельовано,

зростає. Можна стверджувати, що мультсеріал «Телепузики» формує у дітей таке захворювання, як дефіцит уваги. Досліджуючи цю програму, можна побачити, як задана у фільмі модель поведінки формує дітей девіантних, які вже ніколи не зможуть опанувати певні знання. Оскільки ніхто не сказав: «Недобре так робити, дітки!», навпаки, всі веселилися, значить пустувати можна - ось що залишається у свідомості дитини. Ця передача розрахована на вік від 6-місяців до 4-х років. Це той вік, коли все, що показане, все, що запам'ятає дитина, залишається на все життя.

Отож, вплив сучасних ЗМІ очевидний не лише для спеціалістів. Сильно впливаючи на фантазію, мультфільми і комп'ютерні ігри дають дітям нові установки і моделі поведінки. Ніщо не витримує конкуренції з цими яскравими, такими, що легко запам'ятовуються зоровими образами, які підкріплені до того ж відповідним звукорядом. На такому фоні навіть найталановитіші дитячі книги із чудовими картинками виглядають тьмяно. Не кажучи про батьківські зауваження, які діти швидко навчаються не слухати.

Дитина, звичайно, ототожнює себе із героями мультфільму. Нікуди не подінешся, такі закони сприйняття художнього твору. Ідентифікуючи себе із агресором, малюк поступово засвоює агресивні моделі поведінки [5]. А якщо агресори діють успішно, то співпереживання їм нагороджується почуттям перемоги. І через це у дитячій психіці з'являється агресивність.

Хтось напевно заперечить, що скрізь, у всіх казках є боротьба добра зі злом. Богатирі вражають драконів, Іван-Царевич - Змія Горинича. Проте відмінність є, і дуже суттєва. Сучасні західні мультфільми цілеспрямовано розвивають у дітях садомазохізм, примушуючи їх відчувати насолоду, коли герой мультфільму робить боляче. Це вміло стимулюється аудіо- і відеорядом. У традиційних мультфільмах подробиці вбивства ніколи не смакувалися. Та й взагалі, маленьким дітям зазвичай не показували подібних сцен. В багатьох наших мультиках взагалі немає бійок.

Серіал «Симпсони» для дітей старшого віку. Багато дорослих, хто хоч раз подивився цей «шедевр», бувають обурені його грубістю і розв'язністю. Але далеко не всі розуміють, що це не просто дикість і маразм, а цілеспрямоване руйнування сімейних цінностей, сприяння негативній поведінці із родичами [4].

В останні роки зростає кількість дітей, які не можуть у школі засвоювати на слух інформацію, страждають недорозвинутістю

мови і емоцій. Як встановили західні вчені, це діти, яких в ранньому віці «виховував» телевізор. Англ. експерт по мові доктор Саллі Ворд каже, що за останні 20 років різко збільшилась кількість дітей, які вміють сприймати лише зорову інформацію. Слова проходять попри них. У школі «телевихованці» переживають великі труднощі через зміну звичного зорового сприйняття на словесне, адже навчас їх не телевізор, а вчитель. Та ще й вони повинні спілкуватися із іншими дітьми, а їм це важко [1].

У деяких мультфільмах «нової хвилі» використовуються спеціальні прийоми привчання дітей до екрану. Дорослі, які дивилися серіал «Телепузики», звертають увагу на дивацтва, яких раніше ніколи не було у мультфільмах. По-перше, деякі ігрові епізоди ідуть по два рази підряд. Погодьтеся, це вже саме по собі незвично. Хоч і повідомлено, що мультфільм «навчаючий», але все ж таки ми не на уроці у школі. У мистецтва свої закони, і таке «телеповторення» виглядає дивно. А ще є вставки, які чомусь повторювалися декілька разів на тиждень. Із вигляду - абсурд. Але це лише на перший погляд. Смысл подібних прийомів у привчанні дітей до екрану. Його світло, що мерехтить, ритмічність екранної дії і певним чином підібрані шуми гіпноотично впливають на психіку. У результаті маленька людина впадає у транс і вже абсолютно некритично сприймає все, що летить із екрану, притягується до нього. Залежність від таких мультфільмів споріднена із наркотичною. Саме тому багато дітей, особливо із слабкою психікою не можуть не дивитися телевізор. А коли батьки пробують виключити телевізор, діти просто виявляють агресію, кидаються у бійку. Відривання від наркотику викликає різку реакцію [3].

З давніх-давен дітей вчили на позитивних прикладах. Негативні ж прагли не демонструвати, а головне, завжди супроводжували мораллю. Це ази педагогіки. Спробуйте навчити дитину чистописанню, показуючи їй, як розводити у зошиті бруд. Або ж викладати граматику, розповідаючи про різні види помилок. Результат буде невтішний.

У «мультфільмах нової хвилі» ці принципи методично (упорядковано) порушуються. Неправильна поведінка відображається досить часто і без оцінюючих коментарів. До того ж дитину привчають до небезпеки, моделювання ризикованої поведінки навіть у стандартних ситуаціях. Наслідуючи улюблених героїв, діти будуть копіювати і ці моделі поведінки. Таким чином змалку формується психологія нещасливців (невдах).

Постає питання: чому дітей притягують усі ці «твори мистецтва»? Адже вони подобаються навіть дітям із інтелегентних сімей, яким, здавалось би, із малечку прагнуть привити гарний смак. Доктор психологічних наук, професор Л. Н. Матвеева із МДУ проводила такий експеримент: молодим людям при перегляді різних фільмів давали в руки датчики із проханням в особливо цікаві моменти натискати на кнопку. Результат вразив. Глядачам було однаково цікаво дивитися і на щось прекрасне, і на щось жахливе. Скажімо, на переможця-героя, який піднявся на високу скелю і милується чудовим краєвидом, і на видовище кривавої страти.

Коли така стимуляція стає звичною, людина не може без неї обійтися. Життя без гострих відчуттів здається їй нецікавим. Вона тепер сприймає тільки таку жорстку стимуляцію, будучи неспроможною розібратися у більш тонких почуттях, які показуються у класичних фільмах. Тому стимулювання жорсткими стимулами сексу, насилля, відрази чи садизму стає для неї нормою. Все інше вже за межею її сприйняття. Якщо такі зміни відбуваються із дорослими, то що казати про дітей, у яких емоційна сфера ще як слід не сформована? Зараз не рідко можна зустріти дошкільнят, які бажають дивитися лише бойовики чи, принаймні «круті» західні мультфільми. Батьки думають, що їх діти «переросли» вітчизняні мультфільми про Умку чи Чебурашку. А насправді вони до них не доросли. Йому незрозумілі навіть зовсім нескладні взаємовідносини героїв наших мультфільмів. Лише після спеціальних занять із спеціалістами по розвитку емоційної сфери, навчившись розрізняти відтінки людських почуттів, дитина починає розуміти зміст наших мультфільмів і з задоволенням їх дивиться [5].

Особливо небезпечні нові технології маніпуляції свідомістю для дітей із тонкою психикою, підвищено чутливих, емоційно нестійких, збудливих. Таких немало серед дітей, які народилися із асфіксією або із родовими травмами. Не сприяють зміцненню дитячої психіки і стимуляція родів, і нервова обстановка, яка панує зараз у багатьох сім'ях, і багато-багато іншого.

Людина, яка переступає норми суспільства, глибоко нещасна. Це вичерпно показав ще Достоевський у романі «Злочин і кара». Серед гомосексуалістів і лесбіянок найвищий відсоток наркоманів. Наркотики поступово стають нормою західного суспільства. За статистикою, до 40% чоловічого населення Англії, Франції, Іспанії, Голландії у віці від 16 до 25 років пробували наркотики [4].

Причина цього у духовному факторі. Людина шукає смисл життя. Прагнення до осмисленості життя людині властиве завжди, особливо у підлітковому віці та юності. Але воно руйнується більшістю наших ЗМІ шляхом психологічного терору і пропаганди насилля, збочень, безумства, абсурду, смерті і патологічного індивідуалізму. Смысл життя підмінюється нижчими прагненнями. Тому формуються патологічні особистості, зростають захворювання дітей з важкими психозами. Відбувається руйнування людини на духовному, психічному і психосоматичному рівні. Якщо подивитися на твори 10-річних дітей, то основний настрій підлітків - це переживання самотності, пустоти і безглуздості життя [3].

По суті вражена самосвідомість людей і свідомість всього суспільства. Ми прагнемо привчити дітей до «автономної» етики: тобто, не питай ні на що дозволу батьків вже із 12 років - це твоя справа: зробити вибір і почати вільне сексуальне життя, вживати наркотики і так ділі. Так діти відлучаються від сім'ї, їх позбавляють можливості в майбутньому створити нормальну сім'ю і виховувати нормальних дітей. Доречним буде використати досвід Америки, який зараз вважається чомусь найціннішим у нашій країні: *«Нашим дітям «згодовують» щоденну дозу насилля. Половина відеоігор, у які грає типовий семикласник, перенасичені насиллям. До 18 років кожен американець бачить 200 тис. сцен насилля і 40 тис. сцен вбивств. Дітей це починає приваблювати, вони стають більш черствими, у деяких із них у певних випадках проявляється «смак» до насилля. Доросла людина може провести чітку межу між віртуальним і реальним, але ця межа може стати дуже нечіткою для дітей. Тому нам слід двічі подумати про вплив реклами і так званих «ігор-стрілянин», які запрошують гравців - я цитую — «відчутти ту частину вашої натури, яка тягнеться до гри із зброєю і холоднокровному вбивству»* (Білл Клінтон. Із звернення до нації. Червень 1999).

«Безперервний суїцид», «буду помирати молодим», «давай ввечері помремо весело, зіграємо у декаданс» - це слова із пісень популярних груп. Це - насадження танатизації (прагнення до смерті) усіма засобами масової інформації. Символіка смерті і розпаду - навколо нас, вона на одязі дітей, на книгах, які вони читають, на іграшках. Ситуація усугубляється поширенням безконтрольної відео продукції і «піратських» комп'ютерних ігор, за якими діти проводять значну кількість часу.

Все це свідчить про процеси дегуманізації у дитячій субкультурі, коли «дотепна» суміш жорстокості і радісного сміху з приводу чужої болі ближче дитині, ніж співчуття. Дитячі психіатри і психологи впевнено стверджують: діти часто у грі чи життєвих ситуаціях наслідують те, що вони побачили на екрані; діти схильні ототожнювати себе із окремими жертвами чи агресорами і переносити ці ролі в реальні ситуації; діти можуть у результаті побаченого вважати насилля прийнятною моделлю поведінки і способом вирішення своїх проблем.

Отже, дитяча жорстокість набуває зараз значного поширення. Жахлива статистика дитячої жорстокості і підліткової злочинності останніх років свідчить про правомірний висновок вчених: переважна більшість неповнолітніх злочинців при з'ясуванні мотивів мордувань, вбивств, зґвалтувань вказували прямо чи опосередковано на «екранні аналоги». Для того цьому протистояти, потрібні масові рухи. Скрізь норми захисту дітей впроваджуються в законодавство батьківськими організаціями. Проте, зараз спостерігається зниження відповідальності батьків за дітей. З дітьми мало говорять, не вислуховують їх, мало проживають разом з ними їх проблеми, зазвичай просто не знають про них. Разом з тим, батьки повинні передивлятися усі інформативні матеріали: журнали, газети фільми, мультфільми, усе, із чим має справу дитина, адже все це формує психіку дитини, її світосприйняття, а головне - її місце і роль у світі. По відношенню до дитини має бути розумна тверезість - слід, стверджуючи її в добрі, розкривати перед нею і негативні сторони життя - не для того, щоб налякати, а щоб застерегти від них.

In the article influence of MASS-MEDIA is represented on forming of legal cruelty with children. The mechanisms of display of child's cruelty are examined, the ways of decision of this problem are offered.

Keywords: *cruel conduct, MASS-MEDIA*

СПИСОК ОСНОВНИХ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Медведева І. Я., Шишова Т. Л. Кто соблазнит мальтх сих... - Клин: Христианская жизнь. - 2005. - С. 49-67
2. Как защитить вашого ребенка? - М.: Даниловский благовестник. - 2002. - С. 228-232.

3. Медведева І. Я., Шишова Т. Л. Діти нашого часу. - М.: Изд-во храму Трьох Святителів на Кулишках. -2003. - С. 100-103.
4. Не такої як всі. - М.: Даниловський благовістник. - 2000. - С. 39-44.
5. Кравцова М. Ілля Муромець проти Супермена, - Фаворь.- 2003. -С. 16-20.

УДК 37. 018. 1:316. 758

Коган О. В.

ДЕСОЦІАЛІЗУЮЧИЙ ВПЛИВ ПОМИЛОК СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

В статті висвітлюються питання впливу помилок сімейного виховання на соціалізацію дітей та підлітків. Розглядаються різні форми дезадаптації та безпосередній вплив неправильного сімейного виховання на виникнення соціальної дезадаптації дітей. Визначаються основні напрямки подолання кризовості сімейних відносин на сучасному етапі.

Ключові слова: дезадаптація, криза в сім'ї, помилки сімейного виховання.

В умовах шкільного, сімейного та суспільного виховання ті чи інші форми дитячої дезадаптації сприймаються педагогами та батьками як «важковиховуваність». Важковиховуваність передбачає супротив дитини цілеспрямованому педагогічному впливу, викликаний самими різними причинами, які включають прорахунки вихователів, батьків, дефекти психічного і соціального розвитку, особливості характеру, темпераменту, інші особистісні характеристики дітей.

В основі дезадаптації, що викликана патологіями психічного розвитку та нерво-психічними захворюваннями лежить функціонально-органічне враження центральної нервової системи. Ця дезадаптація може носити стійкий, хронічний характер. Можна виділити і так звану психогенну дезадаптацію (фобії, нав'язливі звички), яка може бути викликана соціальною, шкільною, сімейною ситуацією.

За даними В. Е. Кагана 15-20% дітей шкільного віку страждають тими чи іншими формами психогенної дезадаптації і потребують комплексної медико-педагогічної допомоги [1].